
Prof. dr hab. Katarzyna Kopaczyńska-Pieczniak
Katedra Prawa Gospodarczego i Handlowego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Recenzja
rozprawy habilitacyjnej oraz dorobku naukowego
w postępowaniu habilitacyjnym
dr. Łukasza Grzejdziaka

I. Uwagi ogólne

Doktor Łukasz Grzejdziak ukończył studia prawnicze na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego w 2003 r. Po ukończeniu studiów uczestniczył w programie w ramach Brussels Seminar on the Law and Institutions of the European Union i uzyskał w 2007 r. Certificate of European Union Law Studies (Diploma with Honors) wydany przez University of Georgia Athens, Université Libre de Bruxelles i Vrije Universiteit Brussels. W dniu 21 września 2012 r. uzyskał stopień naukowy doktora nauk prawnych w dyscyplinie prawo na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *„Pomoc państwa na finansowanie usług w ogólnym interesie gospodarczym”*. Od 2008 r. jest zatrudniony w Katedrze Prawa Gospodarczego Publicznego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego, początkowo na stanowisku asystenta, a od 2012 r. – na stanowisku adiunkta.

W dniu 7 maja 2021 r. dr Łukasz Grzejdziak wystąpił z wnioskiem o wszczęcie postępowania w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne. Jako osiągnięcie naukowe wskazał monografię pt. *„Ustalanie cen odsprzedaży towarów w prawie europejskim i amerykańskim. Studium prawnoporównawcze”*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020.

Na dorobek naukowy dr. Łukasza Grzejdziaka składają się ogółem 28 publikacje, w tym po uzyskaniu stopnia doktora łącznie 23 pozycje, w tym: 2 monografie (łącznie z rozprawą habilitacyjną), 13 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym 4 we współautorstwie), 7 artykułów w czasopiśmie naukowych (w tym 1 we współautorstwie) i 1 recenzja monografii.

II. Ocena rozprawy habilitacyjnej

1. Uwagi ogólne

Jako główne osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 219 ust. 1 pkt 2 lit. a ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r., poz. 478 z późn. zm.) Habilitanta, stanowiące znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, wskazana została monografia pt. „*Ustalanie cen odsprzedaży towarów w prawie europejskim i amerykańskim. Studium prawnoporównawcze*”, Łódź 2020, ss. 607.

Wybór tematu rozprawy habilitacyjnej zasługuje na akceptację. Będący przedmiotem pracy problem badawczy jest bardzo interesujący i istotny w aspekcie teoretycznym oraz charakteryzujący się doniosłością z praktycznego punktu widzenia. Problematyka dopuszczalności zawierania pionowych porozumień cenowych w ujęciu prawnoporównawczym nie była dotąd w polskiej doktrynie przedmiotem kompleksowego opracowania monograficznego. Zasadnicze powstające na tym tle zagadnienia natury teoretycznej dotyczą gospodarczego uzasadnienia zawierania takich porozumień, ich skutków rynkowych w zakresie konkurencji, a także ukształtowania prawnej regulacji dotyczącej ich dopuszczalności i sposobu jej stosowania. Wskazane problemy znajdują również swoje odzwierciedlenie w praktyce zawierania i wykonywania takich porozumień w obrocie gospodarczym, a także orzekania w takich sprawach przez właściwe organy antymonopolowe. Rozbieżności w tym zakresie powstają zwłaszcza pomiędzy dwoma referencyjnymi systemami prawa konkurencji na świecie, czyli regułami konkurencji obowiązującymi w Unii Europejskiej oraz amerykańskim prawem antytrustowym. Zasadniczy problem sprowadza się do określenia właściwego sposobu stosowania zakazu porozumień ograniczających konkurencję do pionowych porozumień cenowych.

2. Metodyka pracy

Zastosowana w pracy metodologia badań została zdeterminowana wskazanym w tytule tematem badawczym i celem pracy. Ze względu na założenie przeprowadzenia analizy porównawczej ram prawnych dopuszczalności pionowych porozumień cenowych oraz stosowania prawa w tym zakresie Habilitant przeprowadził badania z wykorzystaniem metody funkcjonalno-kontekstowej. Jej istotą jest możliwość ustalenia rzeczywistych skutków zastosowania badanych rozwiązań prawnych. Zakłada ona uwzględnienie szerokiego kontekstu stosowania rozwiązań prawnych porównywanych systemów prawa, obejmującego przede wszystkim ich ramy proceduralne i instytucjonalne. Polega też na zbadaniu uwarunkowań społeczno-ekonomicznych i kulturowych badanych rozwiązań prawnych. W ogólnym zarysie charakteryzuje ją następująca metodyka badań. Pierwsza faza obejmuje wybór tematu badań, podstawy porównania oraz porządków prawnych, których normy lub instytucje prawne mają być porównywane. Drugą fazą

jest opis obejmujący szerokie przedstawienie ram prawnych stanowiących przedmiot badania prawno-porównawczego. Ostatnim etapem jest analiza koncentrująca się na wyjaśnieniu podobieństw i różnic badanych rozwiązań prawnych. Habilitant uznał wskazaną metodę za najlepiej odpowiednią do przeprowadzenia zamierzonych badań komparatystycznych oraz pozwalającą osiągnąć ich cele. Zdaniem Habilitanta zastosowanie metody funkcjonalno-kontekstowej pozwala na porównanie rzeczywistych skutków stosowania rozwiązań prawnych dotyczących dopuszczalności ustalania cen odsprzedaży towarów w prawie amerykańskim i europejskim oraz ich ocenę w kontekście społecznym, aksjologicznym i ekonomicznym. Dokonał przy tym modyfikacji założeń tej metody polegającej na przyjęciu dynamicznego (a nie statycznego) opisu badanych rozwiązań prawnych.

Wybór porównywanych porządków prawnych Habilitant uzasadnił tym, że europejskie prawo konkurencji oraz amerykańskie prawo antytrustowe stanowią dwa najważniejsze wzorcowe systemy prawa konkurencji na świecie. Powodem wyboru reguł konkurencji UE był ich referencyjny charakter i wpływ na ukształtowanie systemów prawa konkurencji licznych państw. Z kolei wybór amerykańskiego prawa antytrustowego był podyktowany tym, że jest to najstarszy i najlepiej rozwinięty system prawa konkurencji na świecie, również stanowiący wzór dla wielu innych systemów prawa (s. 31-33).

Podkreślenia wymaga wykorzystanie i omówienie w pracy w szerokim zakresie decyzji, opinii i orzeczeń właściwych organów wydawanych w sprawach dotyczących pionowych porozumień cenowych. W szczególności przedstawiono wyroki Trybunału Sprawiedliwości UE, opinie Rzeczników Generalnych, wyroki Sądu UE, decyzje Komisji Europejskiej, wyroki Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych, opinie *Amicorum Curiae* w postępowaniach przed Sądem Najwyższym USA, wyroki federalnych sądów apelacyjnych, wyroki federalnych sądów dystryktowych oraz wyroki sądów stanowych, często z wyjaśnieniem stanów faktycznych oraz odniesieniem się do uzasadnienia prawnego.

3. Struktura pracy

Oceniana rozprawa liczy 607 stron. Składa się z wprowadzenia, jedenastu rozdziałów, podsumowania oznaczonego jako rozdział 12, wykazu skrótów oraz spisu orzeczeń i decyzji. Poszczególne rozdziały dzielą się na dalsze jednostki redakcyjne, przy czym pewną nieprawidłowością jest wyodrębnienie w jednostce zawartej w rozdziale 3 oznaczonej jako 3.3. tylko jednego punktu (3.3.1.). W każdym rozdziale wyodrębniono jednostkę zatytułowaną jako „wprowadzenie”. Ponadto w większości rozdziałów (z wyjątkiem rozdziału 10) rozważania w nich zawarte kończy jednostka zatytułowana „wnioski końcowe”. O ile potrzeba wprowadzania jednostek redakcyjnych zawierających „wprowadzenie” w rozprawie habilitacyjnej może wydawać

się dyskusyjna, o tyle uzasadnione jest zamieszczenie na zakończenie poszczególnych rozdziałów podsumowania zawartych w nich uwag.

Za nieprawidłowe należy też uznać oznaczenie podsumowania jako rozdziału 12 rozprawy, chyba że intencją Habilitanta było rzeczywiście potraktowanie tej jednostki redakcyjnej jako rozdziału merytorycznego i pominięcie podsumowania (zakończenia) w tradycyjnym ujęciu.

Podkreślenia natomiast wymaga bardzo obszerna bibliografia, zawierająca 432 pozycje, w tym 20 pozycji literatury polskiej.

Układ pracy podyktowany został przyjętą w niej metodą badawczą.

Pierwsze cztery rozdziały poświęcone zostały zaprezentowaniu problematyki porozumień ograniczających konkurencję, w tym pionowych porozumień cenowych w ujęciu reguł konkurencji UE. Ta część pracy obejmuje następujące rozdziały: rozdział 1 „Zakaz porozumień ograniczających konkurencję w prawie UE”, rozdział 2 „Wpływ porozumienia na konkurencję jako przesłanka stosowania art. 101 ust. 1 TFUE”, rozdział 3 „Ustalanie cen odsprzedaży towarów w unijnym prawie konkurencji” oraz rozdział 4 „Egzekwowanie zakazu porozumień ograniczających konkurencję w prawie unijnym”.

Kolejne cztery rozdziały rozprawy dotyczą zagadnienia porozumień ograniczających konkurencję, w tym pionowych porozumień cenowych w prawie amerykańskim. Na tę część pracy składają się: rozdział 5 „Zakaz porozumień ograniczających konkurencję w prawie amerykańskim”, rozdział 6 „Ustalanie cen odsprzedaży towarów – ewolucja rozwiązań prawnych w amerykańskim prawie antytrustowym” rozdział 7 „Dopuszczalność pionowych porozumień cenowych w prawie USA” oraz, rozdział 8 „Egzekwowanie zakazu porozumień antykonkurencyjnych w prawie amerykańskim”.

Następnie wyodrębniono rozdział 9 „Właściwe porównanie”, rozdział 10 „Aksjologiczne podstawy badanych systemów prawa konkurencji”, rozdział 11 „Ekonomiczne skutki ustalania cen odsprzedaży towarów” oraz rozdział 12 „Podsumowanie - ewaluacja i konstrukcja wzorcowego rozwiązania prawnego”.

Wskazany sposób skonstruowania zawartych w pracy rozważań podyktowany został przyjętą metodą badawczą, czyli metodą funkcjonalno-kontekstową. Należy jednak zwrócić uwagę na pewne nieprawidłowości w takim układzie. Przede wszystkim tytuły rozdziałów zostały w taki sposób sformułowane, że wydaje się, iż tylko trzy spośród nich odnoszą się ściśle do tematu rozprawy. Dotyczy to rozdziałów 3, 6 i 9. Skoro praca ma stanowić studium prawnoporównawcze, bardziej uzasadnione byłoby równoległe omawianie prezentowanych zagadnień i jednocześnie wskazywanie na zasadnicze podobieństwa oraz rozbieżności pomiędzy porównywanymi systemami prawa. Zresztą nawet w rozdziale zatytułowanym „Właściwe porównanie”, co by oznaczało, że pozostała treść pracy nie jest porównaniem albo jest porównaniem „niewłaściwym”, zabrakło w

układzie pracy odzwierciedlenia takiego porównania, skoro znów oddzielnie omawiane są wnioski w zakresie prawa europejskiego oraz prawa amerykańskiego.

4. Hipoteza badawcza.

Habilitant wskazał wstępną hipotezę badawczą o niespójności rozwiązań prawnych regulujących dopuszczalność pionowych porozumień cenowych w prawie konkurencji UE z celami, jakie ma realizować ten system prawa. Jej weryfikacja ma doprowadzić do odpowiedzi na pytanie o zasadność i prawdziwość formułowanych w doktrynie zarzutów kierowanych pod adresem rozwiązań przyjętych w europejskim prawie konkurencji. Tym samym ma umożliwić rozstrzygnięcie, czy aktualne regulacje prowadzą do prawidłowych rezultatów z punktu widzenia założonych celów prawa konkurencji, czy też stanowią źródło błędów w postaci zbędnych interwencji lub braku niezbędnej interwencji (s. 20).

W razie pozytywnej weryfikacji powyższej hipotezy badawczej, Habilitant wskazał dalszy cel badawczy w postaci opracowania propozycji nowych europejskich i krajowych ram prawnych określających dopuszczalność pionowych porozumień cenowych, odpowiadających kryteriom prawidłowości i stosowalności. Jego realizacja wymagała dokonania oceny potencjalnych zmian prawa w kontekście spełniania wskazanych kryteriów (s. 20).

Dalszym celem badań, służącym sprawdzeniu postawionej hipotezy, jest rekonstrukcja aksjologicznych podstaw europejskiego prawa konkurencji, zmierzająca do ustalenia aktualnych jego celów zarówno zakładanych, jak i faktycznie realizowanych w drodze orzeczeń właściwych organów antymonopolowych. Kolejny cel wyraża się w ustaleniu skutków makro- i mikroekonomicznych pionowych porozumień cenowych i ich wpływu na konkurencję (s.21).

Istotne znaczenie z punktu widzenia realizacji podstawowego celu rozprawy ma osiągnięcie następnego celu badań, jakim jest porównanie europejskich regulacji prawnych w zakresie dopuszczalności pionowych porozumień cenowych z analogicznymi rozwiązaniami przyjętymi w amerykańskim prawie konkurencji (s.21).

5. Treść pracy.

Przed przejściem do uwag merytorycznych dotyczących treści pracy należy podkreślić znaczny wysiłek Habilitanta włożony w przygotowanie ocenianej rozprawy, ze względu na charakter omawianej problematyki oraz przeprowadzone w sposób bardzo szczegółowy badania prawno-porównawcze.

Część rozprawy, obejmująca jej pierwsze cztery rozdziały, poświęcona jest problematyce zakazu porozumień ograniczających konkurencję w prawie unijnym. W rozdziale 1 „Zakaz porozumień ograniczających konkurencję w prawie UE” Habilitant przedstawił treść konstrukcji

przepisu art. 101 ust. 1 TFUE. Omówił zagadnienie zgodności woli uczestników porozumienia, pojęcie przedsiębiorstwa w rozumieniu reguł konkurencji UE oraz problematykę wpływu porozumienia na handel między państwami członkowskimi UE. Rozważania poświęcone istocie zakazu porozumień ograniczających konkurencję są interesujące. Mają głównie charakter informacyjny i koncentrują się na przedstawieniu kształtowania się orzecznictwa Komisji Europejskiej oraz Trybunału Sprawiedliwości UE w zakresie rozumienia poszczególnych elementów tej konstrukcji. Prowadzą one do wniosku, że zasadnicze znaczenie dla istnienia porozumienia ma zgodność woli uczestników porozumienia, niezależnie od formy jej wyrażenia, jeżeli stanowi wierny wyraz intencji stron. Nawet formy działania pozornie jednostronnego mogą wypełniać przesłanki uznania za porozumienie. Habilitant zaznacza, że trudno wskazać jednolity i spójny test pozwalający na odróżnienie porozumień od praktyk jednostronnych w ramach działania systemów dystrybucji (s. 66). W odniesieniu do statusu umów agencyjnych zaprezentowano wykształconą w praktyce stosowania reguł konkurencji dualistyczną koncepcję ich postrzegania w kontekście porozumień ograniczających konkurencję. Prowadzi ona do podziału umów agencyjnych na podstawie kryterium ponoszenia ryzyka gospodarczego i wyróżnienia takich, które składają się na przedsiębiorstwo dającego zlecenie (zgodnie z koncepcją pojedynczej jednostki gospodarczej) i są wyłączone z zakresu stosowania art. 101 ust. 1 TFUE oraz mające charakter zewnętrzny, które mogą być uznane za porozumienie ograniczające konkurencję. Przy czym również w obrębie umów należących do pierwszej kategorii wyróżnia się takie postanowienia, które podlegają zakazowi wynikającemu z art. 101 ust. 1 TFUE (s. 57-58). W tym zakresie zabrakło w rozprawie pogłębionej analizy cywilnoprawnej charakteru umów agencyjnych, do których reguły konkurencji znajdują zastosowanie, a tym samym ich rozumienia na szczeblu prawa europejskiego. Omawiając przesłankę wpływu porozumienia na handel między państwami członkowskimi UE Habilitant przedstawił etapy kształtowania się jej rozumienia w praktyce orzeczniczej, skupiając się ostatecznie na streszczeniu tez zawartych w Wytycznych KE z 2003 r. dotyczących koncepcji wpływu na handel zawartej w art. 81 i 82 TUE i wskazując przedstawione w nich progi udziału w rynku oraz wielkości obrotu (s.62-65).

Rozdział 2 „Wpływ porozumienia na konkurencję jako przesłanka stosowania art. 101 ust. 1 TFUE” poświęcony został analizie zagadnienia celu lub skutku w postaci zapobieżenia, ograniczenia lub zakłócenia konkurencji. Zaprezentowano też teorię ograniczeń akcesoryjnych, istotę wyłączeń indywidualnych od zakazu porozumień ograniczających konkurencję oraz pojęcie wyłączeń blokowych od tego zakazu. Zawarte w tym rozdziale rozważania są ciekawe, ale znów mają walor głównie informacyjny. Dotyczą kształtowania się praktyki orzeczniczej Komisji oraz sądów europejskich w zakresie wpływu porozumienia na konkurencję, który zgodnie z art. 101 TFUE powinien wyrażać się w zapobieżeniu, ograniczeniu lub zakłóceniu konkurencji w obrębie

rynku wewnętrznego. W tym zakresie uwagi Habilitanta prezentują w ujęciu historycznym sposób kształtowania się w orzecznictwie poglądów na temat rozróżnienia pomiędzy porozumieniami o antykonkurencyjnym celu lub skutku. Uwagi te prowadzą według Habilitanta do wniosku, że porozumienie o celu antykonkurencyjnym jest tego rodzaju, iż, biorąc pod uwagę ekonomiczny i prawny kontekst jego stosowania, a także wiedzę ekonomiczną, jego negatywne skutki dla konkurencji nieuchronnie przeważają nad pozytywnymi. Ich wyróżnienie następuje na podstawie uproszczonej oceny kontekstu, w jakim występują. Porozumienia takie obejmują przy tym kategorię porozumień zaliczonych do *object box*, o najcięższym charakterze, oraz pozostałe porozumienia o antykonkurencyjnym celu. Natomiast porozumienia o antykonkurencyjnym skutku to takie, które wywołują negatywne skutki nie tylko dla konkurencji istniejącej na rynku, ale także potencjalnej (s. 105). Habilitant wskazuje, że w odniesieniu do wyłączenia indywidualnego przewidzianego w art. 101 ust. 3 TFUE, decydujące znaczenie ma ocena pozytywnych i negatywnych skutków porozumienia, przy czym o jego zastosowaniu decyduje przewaga skutków pozytywnych. Wyłączenie to ma bardzo szeroki zakres, co oznacza, że teoretycznie każde porozumienie może spełnić jego przesłanki. Jednocześnie Habilitant akcentuje, że wyłączenie to od dawna nie jest stosowane w praktyce przez Komisję Europejską (s. 106).

W rozdziale 3 „Ustalanie cen odsprzedaży towarów w unijnym prawie konkurencji” zawarte zostały rozważania dotyczące rozwoju systemu wyłączeń blokowych w relacji do pionowych porozumień cenowych. Przedstawiono też stosowanie art. 101 TFUE względem RPM, okres krystalizacji zrębów polityki wobec RPM oraz RPM w dobie reformy podejścia do porozumień wertykalnych. Następnie omówione zostało orzecznictwo w sprawach rekomendacji cenowych i ustalania maksymalnych cen odsprzedaży oraz europejskie reguły konkurencji wobec klauzul najwyższego uprzywilejowania. Pogłębiona analiza wyłączeń blokowych dotyczących wertykalnych porozumień ograniczających konkurencję oraz aktów miękkiego prawa wydawanych przez Komisję Europejską zawiera szczegółowe uwagi dotyczące procesów kształtowania się tych regulacji. Ich dopełnieniem są rozważania poświęcone orzecznictwu Komisji Europejskiej oraz sądów europejskich w zakresie stosowania zakazu wynikającego z art. 101 TFUE do ustalania cen odsprzedaży w porozumieniach wertykalnych oraz wobec klauzul najwyższego uprzywilejowania. Prowadzą one Habilitanta do wniosku, że według aktualnego systemu wyłączeń blokowych oraz unijnego orzecznictwa dopuszczalne są porozumienia wertykalne o ustaleniu maksymalnych cen. Natomiast ustalanie cen minimalnych oraz sztywnych nie jest objęte wyłączeniem blokowym, uznawane jest za czarną klauzulę i jedno z najcięższych ograniczeń konkurencji. Zdaniem Komisji Europejskiej może jednak wyjątkowo wywoływać jednocześnie pozytywne skutki dla konkurencji (s. 163 oraz s. 167-168).

Rozdział 4 „Egzekwowanie zakazu porozumień ograniczających konkurencję w prawie unijnym” zawiera prezentację zagadnienia dominacji publicznoprawnego egzekwowania reguł konkurencji UE. Omówiono w nim właściwość Komisji Europejskiej w porównaniu do właściwości narodowych organów konkurencji i sądów krajowych, a także postępowanie przed Komisją Europejską i sądową kontrolę decyzji Komisji. Przedstawiono też wdrażanie europejskich reguł konkurencji przez NCA, sankcje za naruszenie zakazu praktyk ograniczających konkurencję oraz zagadnienie prywatnoprawnego egzekwowania reguł konkurencji UE. Rozważania zawarte w tym rozdziale koncentrują się na zwięzłym przedstawieniu obowiązujących w tym zakresie regulacji publicznoprawnych, wskazując na uzupełniającą rolę reguł prywatnoprawnych. Prezentują nakładanie się na siebie kompetencji Komisji Europejskiej oraz krajowych organów konkurencji, akcentując brak precyzyjnych kryteriów rozdziału spraw pomiędzy nimi. Usunięciu rozbieżności w tym zakresie służy reguła konwergencji wynikająca z rozporządzenia 1/2003. Uwagi odnoszą się też do postępowania przed Komisją Europejską i rodzajów wydawanych przez nią decyzji. W tym zakresie Habilitant niekonsekwentnie określa jeden z rodzajów decyzji jako „zobowiązaniowe” lub „zobowiązujące”, stosując te terminy zamiennie (np. s. 182-183). Wydaje się jednak, że istota tych decyzji przemawia za określeniem ich mianem „zobowiązujące”, skoro nakładają określone obowiązki. Pojęcie „zobowiązaniowe” nie oddaje ich charakteru i sugeruje związek z prawem obligacyjnym. Omawiając sądową kontrolę decyzji Komisji Europejskiej Habilitant wskazuje na kontrolę sprawowaną przez TSUE w ramach postępowania o stwierdzenie nieważności (s. 187), jednocześnie ujmując skargę o stwierdzenie nieważności jako zawierającą żądanie unieważnienia aktu wydanego przez Komisję (s. 188), pisząc o orzeczeniu Sądu UE o nieważności aktu, a następnie o uchyleniu decyzji przez Sąd UE oraz o ich uchylaniu przez TSUE (s. 190). W konsekwencji w odniesieniu do jednego postępowania w rozprawie pojawiają się dwie sankcje: nieważność, która podlega stwierdzeniu w orzeczeniu o charakterze deklaratywnym oraz możliwość unieważnienia decyzji, która wymaga wydania konstytutywnego orzeczenia o jej uchyleniu. Dodatkowo zamiennie wskazywane są dwa sądy: Sąd UE oraz TSUE. Odnosząc się do sposobów zakończenia postępowania przed Komisją Habilitant zwraca uwagę na brak w praktyce decyzji o stwierdzeniu niestosowania praktyki ograniczającej konkurencję, jako stanowiący konsekwencję braku skutecznego stosowania wyłączenia indywidualnego spod zakazu uregulowanego w art. 101 ust. 3 TFUE (s. 202).

Następne cztery rozdziały rozprawy dotyczą zagadnienia porozumień ograniczających konkurencję, w tym pionowych porozumień cenowych w prawie amerykańskim. Rozdział 5 „Zakaz porozumień ograniczających konkurencję w prawie amerykańskim” zawiera prezentację systemu źródeł materialnego amerykańskiego prawa antytrustowego. Następnie omówiono zakaz porozumień ograniczających konkurencję w ustawie Shermana oraz zakaz porozumień

antykonkurencyjnych w stanowych systemach prawa antytrustowego. Uwagi poświęcone zakazowi porozumień ograniczających konkurencję w prawie amerykańskim zawierają analizę ich normatywnego ujęcia oraz praktyki orzeczniczej, która wykształciła się w tym zakresie. Odnosząc się do modelu stosowania zakazu takich porozumień Habilitant dokonał rozróżnienia i analizy reguły rozsądku, reguły *per se* oraz łączącej ich elementy reguły „rzutu okiem”, wskazując, że ich wspólnym celem jest rozróżnienie pomiędzy porozumieniami ograniczającymi konkurencję a pozostałymi. Zwraca też uwagę na nakładanie się na siebie federalnego i stanowych systemów prawa antytrustowego oraz brak instrumentu gwarantującego spójność tych systemów, dostrzegając w tym zakresie znaczenie przesłanki wpływu na handel międzystanowy lub zagraniczny (s. 240).

W rozdziale 6 „Ustalanie cen odsprzedaży towarów – ewolucja rozwiązań prawnych w amerykańskim prawie antytrustowym” opisane zostało kształtowanie się orzecznictwa dotyczącego ustalania cen odsprzedaży towarów, przedstawiono też rozwój doktryny Colgate. Następnie omówione zostały specjalne programy promocyjne a PRM, umowy agencyjne a PRM oraz ustawodawstwo uczciwego handlu. Omówienie ewolucji rozwiązań prawnych w amerykańskim prawie antytrustowym w zakresie ustalania cen odsprzedaży towarów zawiera szczegółową analizę linii orzecznictwa, jakie wykształciły się w tym obszarze oraz zmian stanowiska judykatury odnośnie do pionowych porozumień cenowych, dotyczących zarówno maksymalnych jak i minimalnych cen. Jednocześnie przedstawione zostały zmiany legislacyjne zarówno na szczeblu stanowym, jak i federalnym. Analiza obejmuje w zasadzie okres od 1911 do 1975 roku, gdy weszła w życie ustawy o określaniu cen towarów konsumpcyjnych. Ewolucja ta wyrażała się zdaniem Habilitanta w tym, że początkowo porozumienia takie były zakazane *per se*, następnie zakaz ten został złagodzony przez dopuszczenie możliwości jednostronnego ustalania przez dostawcę (łącznie stosowanie reguły Dr. Miles i doktryny Colgate). W kolejnej fazie zakaz porozumień dotyczących cen odsprzedaży nie był stosowany, by następnie powrócić w postaci złagodzonej (s. 272).

Rozdział 7 „Dopuszczalność pionowych porozumień cenowych w prawie USA” zawiera przedstawienie zróżnicowania sposobu oceny cenowych i pozacenowych porozumień pionowych, liberalizację podejścia wobec ustalania maksymalnych, a następnie minimalnych cen odsprzedaży, reakcję na liberalizację w zakresie ustalania cen minimalnych i przedstawienie dotyczącej ich reguły Leegin na gruncie prawa federalnego. Rozdział kończą uwagi dotyczące zastosowania ustawy Shermana do klauzuli najwyższego uprzywilejowania. Przedstawienie dopuszczalności pionowych porozumień cenowych opiera się na pogłębionej i szczegółowej analizie orzecznictwa, zwłaszcza federalnego i kształtowania się stanowiska judykatury wobec takich porozumień w okresie od 1975 r. do dnia dzisiejszego. Habilitant wykazał istotną liberalizację praktyki orzeczniczej w zakresie stosowania zakazu pionowych porozumień cenowych, zarówno wobec ustalania cen maksymalnych, jak i cen minimalnych. Jej istota sprowadza się do odejścia od zakazu

per se na rzecz oceny dopuszczalności takich porozumień na podstawie pełnej reguły rozsądku. Wyjątek stanowią porozumienia typu *hub & spoke*, gdy porozumieniu wertykalnemu towarzyszy kartel na poziomie dystrybutorów oraz ocena umów agencyjnych zawieranych przez dostawcę (producenta) (s. 335-336).

Z kolei w rozdziale 8 „Egzekwowanie zakazu porozumień antykonkurencyjnych w prawie amerykańskim” w interesujący sposób przedstawione zostało przez Habilitanta publicznoprawne oraz prywatnoprawne stosowanie prawa antytrustowego, uwypuklające specyfikę egzekwowania zakazu porozumień antykonkurencyjnych w prawie amerykańskim. Analiza tego systemu prowadzi Habilitanta do wniosku o złożonym charakterze systemu egzekwowania prawa antytrustowego. Tworzą go liczne normy prawne ustanawiające wiele instrumentów egzekwowania prawa, z czego niektóre mogą być stosowane alternatywnie, inne łącznie, a także orzecznictwo sądów federalnych dokonujących wykładni przepisów antytrustowych (s. 383). Zdaniem Habilitanta specyfika tego systemu wyraża się przede wszystkim w wyraźnej dominacji prywatnoprawnego egzekwowania. Mniejsze znaczenie odgrywa w tym zakresie *stricte* publicznoprawne egzekwowanie (s. 384). Charakteryzuje się ono przy tym istnieniem dwóch organów ochrony konkurencji (DOJ i FTC), których kompetencje nie zostały w sposób jednoznaczny rozgraniczone, a także dominującą rolą modelu sądowego z pewnym udziałem modelu administracyjnego. Istotną cechą amerykańskiego systemu egzekwowania prawa antytrustowego jest możliwość alternatywnego stosowania wobec praktyk ograniczających konkurencję środków prawa karnego i cywilnego. Cechą tego systemu jest też według Habilitanta wielość biorących w nim udział podmiotów (s. 384). Ponadto charakteryzuje go rozbudowana faza przedprocesowa, przyznanie instrumentów procesowych, których wykorzystanie przez pozwanego może doprowadzić do korzystnego dla niego rozstrzygnięcia już w fazie wstępnej (wniosek o oddalenie powództwa, wniosek o wydanie wyroku skróconego), a także nałożenie istotnych obostrzeń i wymogów dowodowych na powoda, a tym samym wzmocnienie pozycji procesowej pozwanego (s. 385). Ponadto cechą funkcjonowania tego systemu jest wykazane przez Habilitanta istnienie barier w skutecznym dochodzeniu roszczeń z tytułu naruszenia prawa antytrustowego, co przy uwzględnieniu wzrostu znaczenia reguły rozsądku jako podstawy oceny porozumień ograniczających konkurencję, spowodowało istotne ograniczenie liczby spraw z tego tytułu rozpoznawanych przez sądy. W konsekwencji Habilitant uznaje za uzasadnione twierdzenie o kryzysie egzekwowania amerykańskiego prawa antytrustowego (s. 386-387).

W rozdziale 9 „Właściwe porównanie” zaprezentowano rezultaty zastosowania badanych systemów prawa względem porozumień ustalających minimalne, sztywne, maksymalne oraz rekomendowane ceny odsprzedaży towarów, a także do ich ustalania w ramach umów agencyjnych, porozumień typu *hub & spoke* oraz do klauzul najwyższego uprzywilejowania. Zawarte w tym

rozdziale rozważania stanowią powtórzenie wniosków wynikających z poprzednich uwag. Wnioski te zaprezentowane zostały rozłącznie, a ich ostateczne zestawienie znalazło swój wyraz w postaci tabeli. Główna uwaga Habilitanta została skoncentrowana na rzeczywistych rezultatach stosowania porównywanych rozwiązań prawnych, natomiast zabrakło porównania analizowanych rozwiązań prawnych. Wydaje się to pewną niekonsekwencją, gdyż dokonując analizy i porównania tytułowego ustalania cen odsprzedaży towarów w postaci studium prawnoporównawczego należałoby oczekiwać zestawienia porównywanych systemów prawa również w kontekście ocen i wartościowania regulacji materialnoprawnych. W ramach właściwego porównania wskazano zakres objętych nim porozumień, uwzględniając porozumienia o ustaleniu minimalnych lub sztywnych, maksymalnych, rekomendowanych cen odsprzedaży towarów, a także ustalanie cen odsprzedaży towarów w ramach umów agencyjnych, porozumień typu *hub & spoke*, a także klauzul najwyższego uprzywilejowania, które Habilitant ocenia jako pionowe porozumienie cenowe, jednak nie dotyczące ustalania cen odsprzedaży towarów (s. 392). Z prezentowanych uwag wynika, że pojęcie porozumienia ograniczającego konkurencję jest rozumiane analogicznie na tle prawa unijnego oraz amerykańskiego. Na istnienie różnic w tym zakresie Habilitant zwraca uwagę w ramach odróżnienia porozumień od praktyk jednostronnych, choć kryterium odróżnienia wydaje się analogiczne, a sprowadza się do zastosowania przez dostawcę środków nakłaniających dystrybutora do stosowania określonych cen. Jednak zupełnie inaczej rozumiane są wskazane środki nacisku, a porozumienia w rozumieniu prawa UE są traktowane jako praktyka jednostronna na gruncie prawa amerykańskiego, mimo istnienia zgodnej woli stron (s. 399). W ramach ujęcia porozumień podlegających zakazowi na podstawie art. 101 TFUE oraz § 1 ustawy Shermana Habilitant zwraca też uwagę na różnice dotyczące rozumienia „transgranicznego” wpływu porozumienia, skoro w prawie amerykańskim zakaz obejmuje porozumienia wpływające na zagraniczną wymianę towarową, nie oddziałując jednocześnie na handel międzystanowy (s. 400).

W ramach właściwego porównania Habilitant dochodzi do wniosku, że w systemie prawa antymonopolowego UE większość pionowych porozumień cenowych (dotyczące cen minimalnych, sztywnych, rekomendacji cenowych oraz cen maksymalnych z zastosowaniem warunków dodatkowych) objęta jest zakazem względnym, który w praktyce stosowania prawa oznacza w istocie zakaz bezwzględny z uwagi na trudności w udowodnieniu przesłanek zwolnienia spod zakazu. Wyjątkiem są porozumienia dotyczące cen maksymalnych i rekomendacji cenowych, które są dopuszczalne z wyjątkiem porozumień o szczególnie negatywnych dla konkurencji skutkach. Z prawa amerykańskiego wynika zdaniem Habilitanta, że są one dopuszczalne z wyjątkiem porozumień, których skutki antykonkurencyjne przewyższają te prokonkurencyjne. Wyjątkowo dla rekomendacji cenowych pod rygorem odmowy dostaw w razie ich niestosowania wynika

dopuszczalność *per se*. Konsekwencją w praktyce stosowania prawa jest dopuszczalność *de facto* wszystkich tych porozumień (s. 414-415).

Ustalanie cen odsprzedaży w ramach umów agencyjnych, według końcowego zestawienia, jest zdaniem Habilitanta w obu systemach prawa konkurencji dopuszczalne, co znajduje swój wyraz również w praktyce stosowania prawa. W odniesieniu do porozumień typu *hub & spoke* z prawa europejskiego wynika zakaz względny z możliwością zwolnienia indywidualnego, oznaczający w praktyce zakaz zbliżony do bezwzględny, z kolei w prawie amerykańskim objęte są one zakazem *per se* w teorii i praktyce. Natomiast klauzule najwyższego uprzywilejowania w prawie UE są dopuszczalne w zakresie zwolnień grupowych, natomiast pozostałym zakresie są zakazane. Prawo amerykańskie zakłada ich dopuszczalność z wyjątkiem tych, w których skutki antykonkurencyjne przewyższają prokonkurencyjne, co w praktyce przekłada się na ich dopuszczalność *de facto* (s. 415-416)

W rozdziale 10 „Aksjologiczne podstawy badanych systemów prawa konkurencji” opisano aksjologiczne podstawy amerykańskiego prawa antytrustowego oraz europejskiego prawa konkurencji. Został on poświęcony analizie systemów wartości stanowiących aksjologiczne uzasadnienie porównywanych systemów prawa konkurencji, mających znaczenie przede wszystkim w kontekście celów, jakie prawo to ma realizować. Została ona przeprowadzona w ujęciu dynamicznym, prezentując przemiany jakim ulegało postrzeganie celów, jakie powinny realizować porównywane systemy ochrony konkurencji. Zdaniem Habilitanta istotne z tego punktu widzenia jest znaczenie z jednej strony wartości ekonomicznych, a z drugiej wartości pozaekonomicznych. (równość lub uczciwość i zapewnienie odpowiedniej struktury rynku a dobrobyt konsumentów) (s. 420). Wskazuje on też dodatkowe zagadnienie pojawiające się na tle prawa europejskiego dotyczące znaczenia celów polityki publicznej wynikających z innych polityk europejskich jako dyrektyw stosowania reguł konkurencji oraz znaczenie wartości specyficznej dla europejskich reguł konkurencji w postaci integracji europejskiej (s. 466).

Natomiast rozdział 11 „Ekonomiczne skutki ustalania cen odsprzedaży towarów” poświęcony został wpływowi RPM na konkurencję, pionowym porozumieniom cenowym w rozumieniu teorii ekonomicznych oraz według szkoły chicagowskiej i jej oponentów, a także opiniom ekonomistów w sprawie Leegin. Zawiera on interesujące rozważania dotyczące zarówno przyczyn, jak i skutków pionowych porozumień cenowych w świetle teorii ekonomicznych, w tym opartych na wynikach badań empirycznych. Według Habilitanta z przedstawionych wyników badań empirycznych wynika z jednej strony, że porozumienia takie mogą prowadzić do ograniczenia konkurencji, z drugiej jednak mogą prowadzić do skutków prokonkurencyjnych, powodując powstawanie efektywności rynkowych, w szczególności rozwoju konkurencji międzymarkowej poprzez jej zmianę z cenowej na jakościową. stanowiących przeciwwagę wywołanych ograniczeń

konkurencji. Zdaniem Habilitanta wyniki badań z zakresu ekonomii behawioralnej, analiza zjawisk na rynku dystrybucji oraz badania empiryczne prowadzą do wniosku, że większość porozumień cenowych dotyczących odsprzedaży towarów może negatywnie wpływać na konkurencję, głównie z uwagi na skutek w postaci wzrostu cen detalicznych. Jednocześnie Habilitant wskazuje, że w określonych okolicznościach rynkowych takie porozumienia mogą wywoływać skutki pozytywne dla konkurencji. Ostatecznie prowadzi to do oczywistego wniosku, że w każdej sytuacji konieczna jest indywidualna analiza konsekwencji porozumienia, uwzględniająca konkretne warunki rynkowe, w których jest ono zawierane i realizowane (s. 514-515).

Rozdział 12 „Podsumowanie – ewaluacja i konstrukcja wzorcowego rozwiązania prawnego” zawiera ewaluację unijnych ram prawnych dotyczących dopuszczalności RPM oraz ewaluację sposobu stosowania amerykańskiego prawa antytrustowego wobec RPM. Zawarto w nim też omówienie współczesnej debaty na temat podejścia unijnego prawa konkurencji do RPM oraz na temat dopuszczalności RPM w ujęciu amerykańskiego prawa antytrustowego, a także zaprezentowano modelowe rozwiązanie prawne i uwagi *de lege feranda* w odniesieniu do porównywanych systemów prawa konkurencji.

Na akceptację z teoretycznego punktu widzenia zasługuje przedstawiony przez Habilitanta postulat, zgodnie z którym modelowe rozwiązanie prawne powinno zapewniać możliwość pełnej oceny wpływu konkretnego porozumienia o ustaleniu cen odsprzedaży towarów na konkurencję, czyli przede wszystkim ustalenia, czy wywiera ono skutki negatywne, a następnie zbilansowania ich ze skutkami pozytywnymi, co wymaga dostępu przez podmiot dokonujący oceny do pełnych informacji rynkowych oraz jego bezstronności. Jednocześnie zgodzić się należy z twierdzeniem, że zarówno dynamika zmian na rynkach detalicznych, jak i brak dostatecznej wiedzy na temat rzeczywistych skutków RPM dla konkurencji powodują, że nie jest możliwe określenie wyczerpującego katalogu kryteriów tworzących precyzyjną i łatwą do zastosowania regułę dotyczącą dopuszczalności tych praktyk (s. 555). Odmienne skutki stosowania reguł konkurencji UE oraz amerykańskiego prawa antytrustowego w odniesieniu do RPM są wypadkową odmiennych koncepcji zakładających ich wpływ na konkurencję oraz obowiązujących reguł stosowania prawa. Jednocześnie w obu przypadkach osiągnane rezultaty nie odpowiadają tym koncepcjom. Zdaniem Habilitanta jest to konsekwencją niedostosowania prawidłowych, co do zasady, założeń wynikających z prawa materialnego i jego sądowej wykładni, do realiów wynikających z ram proceduralnych i ustrojowych warunkujących wdrażanie reguł prawa konkurencji UE i amerykańskiego prawa antytrustowego (s. 556). Trudno zgodzić się z takim ujęciem, gdyż zależność pomiędzy rozwiązaniami materialnoprawnymi i formalnoprawnymi powinna być postrzegana w odwrotnym kierunku. To reguły proceduralne powinny być dostosowane do przyjętych w prawie materialnym rozwiązań. Ponadto w obu analizowanych systemach

nieprawidłowości osiąganych rezultatów są konsekwencją nie tyle niedostosowania reguł proceduralnych, ile nieprawidłowości w ich stosowaniu w praktyce.

Postulowane przez Habilitanta propozycje *de lege ferenda* sformułowane odrębnie dla obu ocenianych systemów prawa są interesujące. Wydaje się jednak, że obarczone są pewną niekonsekwencją. O ile bowiem w odniesieniu do amerykańskiego prawa antytrustowego Habilitant wskazuje na potrzebę domniemania antykonkurencyjnych skutków RPM, o tyle w odniesieniu do reguł konkurencji UE proponuje wyłączenie takich porozumień spod domniemania ich antykonkurencyjnego charakteru. Nie przekonują argumenty wynikające z interpretowania poglądów wyrażonych przez TSUE oraz teorii ekonomicznych oparte na rozróżnieniu pomiędzy sformułowaniem „zawsze lub prawie zawsze” (TSUE) a „częściej” (teorie ekonomiczne). Oczywiście jest, że terminy te nie są jednoznaczne, jednak posługiwanie się argumentami wynikającymi z interpretacji sformułowań przytoczonych w ramach analizy teorii ekonomicznych, które, jak sam Habilitant zauważył, nie dają w istocie odpowiedzi odnośnie do rzeczywistych skutków RPM oraz nie są poparte odpowiednimi badaniami empirycznymi (s. 513-514), wydaje się błędne. Swoją propozycję rozwiązań w ramach systemu konkurencji UE Habilitant oparł na obciążeniu organów ochrony konkurencji ciężarem dowodu negatywnych skutków RPM dla konkurencji, uznając ostatecznie proponowane zmiany za mało realne (s. 562). Natomiast całkowicie pominął kwestię ewentualnego złagodzenia wymogów umożliwiających wykazanie przesłanek wyłączenia spod zakazu takich porozumień wynikających z art. 101 ust. 3 TFUE, choć rozważenia wymagałoby wprowadzenie takiego rozwiązania, które stanowiłoby skuteczną „przeciwwagę” założonego domniemania antykonkurencyjnego charakteru porozumień. Inną kwestią jest możliwość zastosowania do RPM reguły *de minimis*. W tym zakresie zabrakło w pracy rozważenia możliwych rozwiązań poza aprobatą dla wyrażonego w doktrynie poglądu o konieczności zmiany kwalifikacji prawnej RPM i objęcia ich zakresem katalogu tzw. klauzul szarych (s. 562).

Niewątpliwym atutem rozprawy jest rzetelne przedstawienie tytułowej problematyki. Stanowi ona kompendium wiadomości dotyczących zasad ukształtowania oraz stosowania reguł konkurencji w zakresie pionowych porozumień cenowych w obu omawianych systemach prawa. Podkreślenia wymaga zgromadzenie i usystematyzowanie prezentowanych w pracy poglądów doktryny a także orzecznictwa. Większość zaprezentowanych na tej podstawie konkluzji nie budzi zastrzeżeń. Praca dowodzi rozległej i bardzo szczegółowej wiedzy Habilitanta odnoszącej się do prezentowanych w niej kwestii. Charakteryzuje ją z jednej strony analityczne ujęcie omawianych kwestii, z drugiej zaś syntetyczne prezentowanie konkluzji.

Podstawowym zarzutem, jaki można postawić ocenianej rozprawie, jest przewaga uwag o charakterze informacyjnym i sprawozdawczym z jednoczesnym unikaniem przez Habilitanta

dokonania oceny i wyrażania własnego zdania w omawianym zakresie. Nawet w podsumowaniu najczęściej uwagi poświęcono przedstawieniu współczesnej debaty na temat podejścia do stosowania reguł odnoszących się do RPM w badanych systemach prawa. Z kolei zaproponowane rozwiązania przedstawione zostały w sposób skrótowy, pozbawiony pogłębionej analizy i rozważenia alternatywnych propozycji. Dodatkowo oddzielne prezentowanie omawianych systemów ochrony konkurencji nie sprzyja osiągnięciu efektu porównania w odniesieniu do poszczególnych, często szczegółowych, zagadnień. Konsekwencją zastosowanej przez Habilitanta metody porównania jest w istocie opracowanie zawierające dwie prace: jedną - poświęconą pionowym porozumieniom cenowym według reguł konkurencji UE, drugą - dotyczącą tej problematyki w ujęciu amerykańskiego prawa antytrustowego.

Równoległe rozważanie objętych tą problematyką kwestii powoduje powstanie wątpliwości, na ile analiza RPM na gruncie amerykańskiego prawa antytrustowego była potrzebna, by osiągnąć podstawowy cel pracy, którym było sprawdzenie hipotezy badawczej o niespójności rozwiązań prawnych dotyczących dopuszczalności pionowych porozumień cenowych w prawie UE z celami, które ma realizować ten system prawa. Wydaje się bowiem, że zawarte w pracy rozważania prowadzą nie tyle do wniosku o niespójności przyjętych rozwiązań prawnych dotyczących RPM z celami systemu prawa UE, lecz do konkluzji, że zarówno reguły konkurencji obowiązujące w UE, jak i amerykańskie prawo antytrustowe w zakresie RPM nie spełniają swojej roli w konsekwencji ustalenia się określonej praktyki ich stosowania przez właściwe organy orzekające.

Zgłoszone uwagi krytyczne nie umniejszają oczywiście ogólnej pozytywnej oceny recenzowanej rozprawy habilitacyjnej. Spełnia ona wymogi stawiane pracom habilitacyjnym. Należy uznać, że rozprawa stanowi znaczny wkład w rozwój prawa gospodarczego publicznego. Zawiera szczegółowe i interesujące rozważania poświęcone pionowym porozumieniom cenowym w prawie europejskim oraz w prawie amerykańskim. Jest bardzo wartościowym opracowaniem porównawczo ujmującym tę problematykę. Stanowi przez to istotny wkład do dyskusji na temat sposobu ukształtowania zasad dotyczących z jednej strony zakazu, z drugiej strony dopuszczalności pionowych porozumień cenowych, a w konsekwencji właściwego modelu ochrony konkurencji na rynku, co pośrednio wpływa na kształt swobody działalności gospodarczej. Habilitant prezentuje w rozprawie własne ciekawe ustalenia. Zawarte w pracy wnioski charakteryzują się pewną nowością i oryginalnością. W większości zostały poprzedzone pogłębioną analizą dogmatyczną prezentowanych zagadnień. Choć niektóre przedstawione poglądy mogą wydawać się kontrowersyjne, jednak pobudzając do dyskusji, z pewnością przyczyniają się do rozwoju prawa gospodarczego publicznego.

6. Strona formalna pracy

Zarówno tekst główny, jak i przypisy w ocenianej rozprawie habilitacyjnej zostały opracowane i napisane dobrze pod względem technicznym. Jej język jest poprawny, dojrzały precyzyjny. Habilitant szeroko wykorzystuje rozległą literaturę obcą, co istotnie podnosi wartość pracy. Większość rozważań zawartych w pracy została opracowana właśnie na podstawie literatury obcej. Ponadto w znacznym zakresie wykorzystane zostało zagraniczne orzecznictwo sądów oraz organów ochrony konkurencji. Jednak można wskazać na pewne nieprawidłowości. W pracy występują powtórzenia, będące w zasadzie konsekwencją przyjętej metody badawczej, jednak prowadzi to do kilkukrotnego powracania do tej samej problematyki i przytaczania definicji czy obowiązujących lub stosowanych rozwiązań (np. pojęcie „klauzula najwyższego uprzywilejowania” zostało zdefiniowane na s. 159, a następnie na s. 392).

Habilitant nie ustrzegł się też pewnych błędów, bądź nie skorygował błędów powstałych na etapie edytowania tekstu w wydawnictwie. W pracy występują w szczególności usterki językowe, np. „funkcjonalno-kontekstowej” (s. 22) zamiast „funkcjonalno-kontekstowej”, „wskazały” zamiast „wskazał” (s. 112), „zastosowanie przez dystrybutora środków nakłaniających dystrybutora” (s. 399), użycie słowa „firma” w znaczeniu „przedsiębiorstwo” (s. 146), czy „dopuszczalne” zamiast „zakazane” (s. 416), a nawet przypadkowe błędy ortograficzne (np. „nie stosowanie” zamiast „niestosowanie” na s. 303, czy „około sprzedażowe” zamiast „okołosprzedżowe” na s. 480). Na s. 185 doszło do niejako „utożsamienia” art. 101 TFUE i art. 81 TUE

Przypisy zostały wykorzystane w celu odwołania się do literatury czy orzecznictwa w omawianym zakresie. W większości skonstruowane są prawidłowo. Jednak pojawiają się w nich pewne niedociągnięcia, polegające w szczególności na niedokładnym odwołaniu się do źródeł (np. na s. 429 w przypisie 41 powinno być odesłanie do wszystkich wskazanych w tekście autorów i ich publikacji, na s. 430 powinien zostać zamieszczony przypis odwołujący do publikacji R. Posnera *Antitrust Law*), ewentualnie na braku przypisu i wskazania źródeł w razie odwołania się do poglądów reprezentowanych w doktrynie (np. na s. 562 odwołanie się do „niektórych przedstawicieli piśmiennictwa”).

Odnosnie do konstrukcji wykazu skrótów można byłoby wymagać ich uporządkowania, poprzez wskazanie w szczególności skrótów nazw organów orzekających, publikatorów czy innych. Ponadto pewną niekonsekwencją jest uwzględnienie w tym wykazie i wyjaśnienie niektórych skrótów dotyczących organów podejmujących działania w zakresie ochrony konkurencji (np. DOJ, FTC), a w odniesieniu do innych przypisywanie im skrótów w samym tekście pracy (np. NCA na s. 172, FTC na s. 206, FTAIA s. 231), a także podwójne nadanie i wyjaśnienie niektórych skrótów (np. DOJ, FTC w wykazie skrótów i na s. 338).

III. Ocena aktywności naukowej

1. Ocena aktywności publikacyjnej

Dorobek naukowo – badawczy Habilitanta, osiągnięty po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, oprócz rozprawy habilitacyjnej nie jest obszerny. Obejmuje 22 pozycje, w tym: 1 monografię, 13 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym 4 we współautorstwie) i 7 artykułów w czasopismach naukowych (w tym 1 we współautorstwie) i 1 recenzja monografii.

Zainteresowania naukowe Habilitanta, znajdujące wyraz w ocenianych publikacjach, koncentrują się zasadniczo wokół problematyki prawa gospodarczego publicznego. W tym zakresie można wyróżnić kilka wątków (nurtów) tematycznych. Pierwszy obejmuje zagadnienia dotyczące prawa pomocy państwa. Tej problematyce poświęcona jest monografia „*Regulacja finansowania usług publicznych w Europie*”, Warszawa 2015, ss. 563, a także 3 rozdziały w monografii naukowej i 8 artykułów. Drugi kierunek dotyczy prawa antymonopolowego, zarówno polskiego, jak i unijnego oraz amerykańskiego. W tym zakresie tematycznym Habilitant opublikował 4 rozdziały w monografiach naukowych. Trzeci wątek tematyczny odnosi się do pozostałych zagadnień z zakresu prawa gospodarczego publicznego, w tym głównie problematyki reglamentacji podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej. Wyrazem tych zainteresowań jest 9 rozdziałów w monografiach naukowych (w tym 2 we współautorstwie).

W skład podlegającego ocenie dorobku Habilitanta – poza rozprawą habilitacyjną - wchodzi przede wszystkim 1 monografia - „*Regulacja finansowania usług publicznych w Europie*”, Warszawa 2015. Stanowi ona efekt badań prowadzonych również na potrzeby przygotowania rozprawy doktorskiej, jednak tylko częściowo pokrywa się treścią tej rozprawy. W dużej mierze stanowi analizę zmienionych regulacji prawnych oraz nowego materiału orzeczniczego, prezentując rezultaty badań odbiegające od zawartych w rozprawie doktorskiej. Monografia ta była trzy razy nominowana do nagród w konkursie Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych, w którym uzyskała wyróżnienie statuetką małej sowy w konkursie na najlepszą książkę roku w obszarze prawa konkurencji oraz wyróżnienie statuetką małego orła w konkursie na najlepszą książkę roku w obszarze prawa regulacyjnego.

Wśród rozdziałów w publikacjach zbiorowych warto wskazać opracowanie komentarzy do wybranych artykułów ustawy - Prawo energetyczne oraz ustawy o odnawialnych źródłach energii (w:) *Prawo energetyczne. Ustawa o odnawialnych źródłach energii. Ustawa o rynku mocy. Ustawa o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych. Komentarz*, red. M. Czarnecka, T. Oglódek, Warszawa 2020. Zostały w nich zawarte interesujące i pogłębione rozważania poświęcone w szczególności warunkom uzyskania koncesji energetycznych (dotyczące zabezpieczenia majątkowego składanego przez podmiot wnioskujący o udzielenie koncesji, przedłużenia koncesji, zmiany warunków, cofnięcia i wygaśnięcia koncesji, a także promesy koncesji), a także kumulacji

inwestycyjnej i operacyjnej pomocy państwa na wspieranie wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych (dotyczące wpływu pomocy inwestycyjnej na cenę ofertową oraz na stałą cenę zakupu). Natomiast komentarze do przepisów ustawy o transporcie drogowym (w:) *Ustawa o transporcie drogowym. Komentarz*, red. M. Etel, A. Piszcz, Warszawa 2020 (częściowo we współautorstwie), stanowią zwięzłe omówienie niektórych definicji ustawowych (przewoźnik drogowy, licencja, zezwolenie), a także zagadnień dotyczących warunków podejmowania i wykonywania działalności w zakresie transportu drogowego (w szczególności odnoszących się do zasad udzielania licencji, warunków jej uzyskania, pośrednictwa w przewozie, zezwolenia na wykonywanie zawodu przewoźnika drogowego, wygaśnięcia czy cofnięcia licencji) oraz ochrony praw pasażerów.

Odnosząc się do pozostałych rozdziałów w monografiach naukowych problematyce wykładni art. 107 TFUE oraz elementów definicyjnych pojęcia „pomoc państwa” poświęcony został „*Od PreussenElektra do ENEA. W poszukiwaniu granic pojęcia pomocy państwa*” (w:) *Sektory infrastrukturalne – problematyka prawna*, red. M. Królikowska-Olczak, Warszawa 2018. Zawarte w nim uwagi prowadzą do konkluzji, że ustalenie zaistnienia interwencji państwa lub przy użyciu zasobów państwowych powinno być uzależnione od charakteru zasobów, z których finansowana jest korzyść bezpośrednio finansowana przez dawcę. Zagadnień zgodności z prawem ochrony konkurencji wielostronnych praktyk ograniczających konkurencję dotyczy przede wszystkim „*Komentarz do rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wyłączenia niektórych porozumień wertykalnych spod zakazu porozumień ograniczających konkurencję*” (w:) „*Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów. Komentarz*”, red. T. Skoczny, Warszawa 2014, zawierający kompleksowe omówienie regulacji zawartych we wskazanym rozporządzeniu. Tematyki tej dotyczy też publikacja „*Po owocach ich poznać? Kilka refleksji na temat paradoksów amerykańskiego prawa antytrustowego na przykładzie sprawy Stany Zjednoczone v. Apple*” (w:) „*Wyzwania dla ochrony konkurencji i regulacji rynku. Księga Jubileuszowa dedykowana Profesorowi Tadeuszowi Skocznemu*”, red. M. Bernatt, A. Jurkowska-Gomułka, M. Namysłowska, Warszawa 2017, prezentująca wniosek, że sposób stosowania § 1 ustawy Shermana nie pozwala na realizowanie aksjologicznych założeń amerykańskiego prawa antytrustowego i „*A barking dog seldom bites – some comments on competition law sanctions policy in Poland*” (w:) *The Cambridge handbook of Competition Law Sanctions*”, red. T. Toth (przyjęty do druku), odnoszący się do tych zagadnień w ujęciu prawnoporównawczym.

Z kolei problematyki odpowiedzialności administracyjnej za naruszenie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz prawnych warunków stosowania sankcji za takie naruszenia dotyczy publikacja „*Tam, gdzie kara depcze winie po piętach. O winie jako przesłance nałożenia kary pieniężnej z tytułu złamania zakazu praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów*”

(w:) „*Interdyscyplinarność – w nauce najciekawsze rzeczy dzieją się na styku różnych dziedzin. Księga jubileuszowa Profesor Małgorzaty Król-Bogomilskiej*”, Warszawa 2021 (współautor M. Namysłowska). Przeprowadzone rozważania prowadzą do wniosku, że o ile wina sprawcy nie stanowi przesłanki popełnienia praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o tyle stanowi ona przesłankę nałożenia administracyjnej kary pieniężnej na sprawcę naruszenia na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 u.o.k.k.

W ramach oceny dorobku podkreślić należy aktywność Habilitanta w publikowaniu artykułów dotyczących szczegółowych zagadnień z zakresu prawa gospodarczego publicznego. Problematyce pomocy państwa poświęcone zostały 3 artykuły. Artykuł „*Wpływ na handel między państwami członkowskimi UE jako przesłanka stosowania art. 107 ust. 1 TFUE. Kierunki rozwoju orzecznictwa*” (Acta Universitatis Wratislaviensis, Prawo, Wrocław 2019, nr 329) zawiera analizę kształtowania się w praktyce orzeczniczej przesłanki wpływu na handel wewnątrzunijny. Z przedstawionych w nim rozważań wynika, że orzecznictwo zmierza do nadania tej przesłance większej autonomii wobec warunku zakłócenia konkurencji, nadal stoi na stanowisku szerokiego rozumienia warunku wpływu na handel wewnątrzunijny, czego konsekwencją jest szeroki zakres kontroli sprawowanej przez Komisję Europejską nad udzielaniem pomocy przez państwa członkowskie. Artykuł „*Między korzyścią obiektywną a relatywną. Wyrok Sądu UE w sprawie T-143/12 Deutsche Post i jego konsekwencje*”, (internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny 2018, nr 1) zawiera wnikliwą analizę tytułowego wyroku oraz przyjętej w nim koncepcji testu rekompensaty niekorzystnej pozycji strukturalnej przedsiębiorstwa, natomiast publikacja „*Reguły pomocy państwa w zakresie finansowania adekwatności mocy wytwórczych w elektroenergetyce*” (Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego 2018, nr 9) prezentuje ewolucję reguł pomocy państwa na finansowanie zapewnienia mocy wytwórczych na gruncie obowiązujących przepisów oraz przy uwzględnieniu praktyki stosowania prawa. Zagadnień stosowania reguł pomocy państwa w praktyce krajowych organów administracji publicznej dotyczą artykuły: „*Pomoc publiczna w projektach realizowanych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego – część 1*”, „*Pomoc publiczna w projektach realizowanych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego – część 2*” (Finanse Komunalne 2020, nr 5 i 6), „*Pomoc publiczna a wykonywanie zadań własnych gminy*” (Finanse Komunalne 2019, nr 9) oraz „*Ograniczenia konkurencji na rynkach usług komunalnych*” (współautor M. Fornalczyk), (Prawo pomocy publicznej 2015, nr 6).

Recenzja publikacji A. Maziarza, Porozumienia wertykalne w prawie konkurencji Unii Europejskiej, Wydawnictwo KUL, Lublin 2013, ss. 392 (iKAR 2014, nr 1) prezentuje dość krytyczne uwagi dotyczące samych założeń i celów rozprawy, jak i zawartych w niej konkluzji. Habilitant ocenił ją jako rzetelne kompendium wiedzy w zakresie europejskich regulacji oraz

orzecnictwa dotyczącego stosowania reguł konkurencji UE wobec porozumień wertykalnych, podkreślając jej duże znaczenie poznawcze, jednocześnie odmawiając jej walorów rozprawy naukowej.

Zaznaczenia wymaga, że w 2018 r. Habilitant otrzymał nagrodę drugiego stopnia Rektora Uniwersytetu Łódzkiego za osiągnięcia naukowe za cykl publikacji dotyczących węzłowych problemów stosowania reguł konkurencji UE.

Należy uznać, że publikacje Habilitanta wzbogacają dorobek doktryny w zakresie prawa gospodarczego publicznego. Stanowią one istotny wkład w rozwój nauki prawa. Dorobek Habilitanta jest zróżnicowany ze względu na formę wypowiedzi (monografie, rozdziały w monografiach naukowych, artykuły, recenzja). Publikacje Habilitanta poświęcone są przy tym zagadnieniom mającym nie tylko znaczenie teoretyczne, ale również istotny aspekt praktyczny. Habilitant dokonuje w nich niejednokrotnie analizy orzecznictwa, prezentuje wyniki badań prawno-porównawczych. Zawarte w nich poglądy czy wnioski, a także prezentowana argumentacja przyczyniają się do rozwoju nauki prawa gospodarczego publicznego.

2. Ocena uczestnictwa w konferencjach i seminariach naukowych

Habilitant wykazuje istotną aktywność w zakresie uczestniczenia w konferencjach naukowych oraz seminariach. Brał aktywny udział w wielu konferencjach, zarówno krajowych, jak i międzynarodowych, wygłaszając referaty oraz zabierając głos w dyskusji. W szczególności należą do nich:

- „An Overview of the Application of State Aid Rules in the Transport Sector” – Międzynarodowa Konferencja „State Aid in the Transport Sector”, European Institute of Public Administration, Maastricht, Holandia czerwiec 2013
- „Pomoc państwa z polskiej prespektywy” – Międzynarodowa konferencja „State Aid Risks Associated With The EU Control Practical Aspects And Current Developments”, Warszawa czerwiec 2015
- „Pomoc publiczna a partnerstwo publiczno-prywatne” – Międzynarodowa konferencja „Smart cities projects and relevance of Public-Private Partnership in implementation of European Programs”, w ramach projektu systemowego „Dobre prawo – sprawne rządzenie” (Działanie 5.2 PO KL), realizowanego przez MSWiA, UŁ, UW, UW-M, UMK, Kruszwica lipiec 2015
- „By their fruits shall ye know them? The Apple e-book case as an illustration of the Transatlantic divergence in the application of the effects-based approach to Competition Law” – Międzynarodowa polsko-chińska konferencja “Interactions between Legal Orders in Globalised World”, WPiA UŁ, Łódź wrzesień 2016

- „Od PreussenElektra do ENEA. W poszukiwaniu granic pojęcia pomocy państwa” – Zjazd Katedr Prawa Gospodarczego Publicznego, Łódź wrzesień 2017
- „Współistnienie powierzenia (obowiązków z tytułu usług publicznych) i wolnego rynku – czy jest to możliwe?” – ogólnopolska konferencja „5xP – Partnerstwo Publiczno-Prywatne, Pomoc Publiczna”, Łódź marzec 2018
- „O co tak naprawdę chodzi w RPM? Dlaczego Amerykanie popełnili błąd w sprawie Leegin i dlaczego Europejczycy powinni pójść w ich ślady?” – krajowa konferencja „Porozumienia dystrybucyjne w prawie konkurencji”, Warszawa październik 2018
- „Pojęcie pomocy państwa a zadania własne gminy” – konferencja krajowa „Dyscyplina finansów publicznych a regulacja pomocy publicznej – na przykładzie zamówień in-house”, Łódź kwiecień 2019
- „By their fruits shall ye know them? The Apple e-book case in a comparative perspective” – Open Seminar, Facultat de Dret, Universidad de Valencia, listopad 2019
- = „Sanctions under Polish competition law. An overview” – online seminar on the effectiveness of competition law system, Budapeszt październik 2020
- „Domination or intellectual inspiration? The influence of EU competition law on the application of Polish competition law” – International Conference “Application of the EU law in the judicial practice. European experience for Ukrainian perspective”, Kiev, Ukraine, styczeń 2021
- „Skuteczność sankcji w polskim prawie konkurencji a implementacja dyrektywy ECN+” – Międzynarodowa konferencja UOKiK i CARS „Implementacja dyrektywy ECN+ w Polsce – w stronę skuteczniejszego stosowania prawa konkurencji”, Warszawa marzec 2021

3. Ocena udziału w międzynarodowych projektach badawczych i aktywności naukowej na uczelniach zagranicznych

Na uznanie zasługuje aktywność naukowa Habilitanta w zakresie uczestniczenia w międzynarodowych projektach badawczych.

W latach 2015-2016 Habilitant uczestniczył w międzynarodowym projekcie badawczym „De ins & outs van artikel 346 VWEU: Wezenlijk van balang”, finansowanym ze środków uzyskanych w konkursie Ministerstwa Spraw Gospodarczych i Obrony Narodowej Królestwa Holandii, a kierowanym przez prof. P. Kuypersa z Radboud Universiteit w Nijmegen (lidera projektu). Celem projektu była analiza porównawcza zasad stosowania tzw. wyłączenia obronnego przewidzianego w art. 346 TFUE w wybranych państwach członkowskich. Zadaniem Habilitanta była analiza systemu zamówień obronnych w Polsce, przejawów stosowania art. 346 TFUE przez krajowych zamawiających i organy ochrony prawnej oraz ocena tych działań w kontekście zgodności z prawem UE.

W latach 2019-2020 uczestniczył w międzynarodowym projekcie badawczym „The effectiveness of competition law system”, organizowanym przez węgierskie Ministerstwo Sprawiedliwości i kierowanym przez prof. T.Totha z Katolickiego Uniwersytetu im. Petera Pazmany'ego w Budapeszcie. Jego celem była analiza efektywności sankcji za naruszenie prawa konkurencji, w tym zwłaszcza administracyjnych kar pieniężnych. W jego ramach Habilitant dokonał kompleksowej oceny efektywności takich sankcji stosowanych przez polskie organy administracji i sądy.

Podkreślenia wymaga też duże zaangażowanie Habilitanta w realizację projektów badawczych poza uczelnią macierzystą, a tym na uczelniach zagranicznych.

W latach 2014-2015 brał udział w projekcie „Functioning of the Local Production Systems in the Conditions of Economic Crisis (Comparative Analysis and Benchmarking for the EU and Beyond – FOLPSEC)”, realizowanym i finansowanym w ramach programu UE IRSES – Marie Curie Actions nr FP7 – PEOPLE – 2011 IRSES 295050. Odbył w jego ramach dwa staże naukowe w Tarnopolskim Narodowym Uniwersytecie Ekonomicznym w Tarnopolu (Ukraina), badając prawne instrumenty wspierania przez państwo lokalnej przedsiębiorczości w prawie ukraińskim.

W roku akademickim 2015/2016 jako laureat stypendium naukowego Fulbright Senior Award realizował w IIT Chicago-Kent College of Law indywidualny projekt badawczy „In Search of a New Effects-based Approach to Resale Price Maintenance” pod opieką naukową prof. D. Gerbera. W jego ramach prowadził badania prawno-porównawcze dotyczące stosowania europejskich reguł konkurencji i amerykańskiego prawa antytrustowego wobec pionowych porozumień cenowych.

W 2019 r. został laureatem grantu Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej przyznanego w ramach II edycji programu im. M. Bekkera na realizację projektu badawczego „Stosowanie prawa konkurencji do niehoryzontalnych koncentracji przedsiębiorców w epoce cyfrowej. Analiza porównawcza”.

Ponadto Habilitant wykazuje aktywność w zakresie prowadzenia badań naukowych na uczelniach zagranicznych, również poza realizacją projektów badawczych. W 2013 r. przeprowadził kwerendę biblioteczną w IIT Chicago-Kent College of Law badając źródła prawa i orzecznictwo dotyczące zakazu porozumień ograniczających konkurencję w amerykańskim prawie antytrustowym.

Wskazane działania dowodzą istotnej aktywności naukowej Habilitanta w zakresie uczestniczenia w międzynarodowych projektach badawczych oraz w prowadzeniu badań naukowych na uczelniach zagranicznych.

4. Ocena pozostałej działalności naukowej

Pozostała działalność naukowa Habilitanta również zasługuje na wysoką ocenę. Pełni funkcję opiekuna Naukowego Koła Studenckiego Prawa Energetycznego i Innych Sektorów Infrastrukturalnych. W tym charakterze brał aktywny udział w organizacji konferencji naukowych i ich radach naukowych. Uczestniczył też w organizacji Zjazdu Katedr Prawa Gospodarczego Publicznego w Łodzi w 2017 r. Był członkiem rady naukowej sześciu krajowych i jednej międzynarodowej konferencji naukowych dotyczących regulacji działalności gospodarczej w sektorach infrastrukturalnych.

Habilitant pełnił funkcję promotora pomocniczego w jednym przewodzie doktorskim zakończonym nadaniem stopnia naukowego doktora. Aktualnie jest promotorem pomocniczym w dwóch przewodach doktorskich prowadzonych w Szkole Doktorskiej Nauk Społecznych Uniwersytetu Łódzkiego.

Ponadto Habilitant wykazuje istotną aktywność naukową poza Uniwersytetem Łódzkim. Uczestniczy w działalności Centrum Studiów Antymonopolowych i Regulacyjnych Uniwersytetu Warszawskiego (CARS) jako członek stowarzyszony, bliski współpracownik akademicki i koordynator obszaru pomocy publicznej. Brał udział w warsztatach i konferencjach organizowanych przez CARS oraz pracował jako współautor nad przygotowaniem dwóch ekspertyz naukowych dotyczących prawa konkurencji i prawa konsumenckiego. Kierował też grupą roboczą CARS powołaną do przeprowadzenia badań nad stosowaniem w Polsce wyłączeń blokowych od obowiązku notyfikacji pomocy państwa w ramach ogłoszonych przez KE konsultacji publicznych.

Jest stałym recenzentem czasopism wydawanych przez Centrum: internetowego Kwartalnika Antymonopolowo-Regulacyjnego (iKAR) i Yearbook of Antitrust and Regulatory Studies (YARS) i sporządził w tym charakterze kilkadziesiąt recenzji artykułów. Recenzował też artykuły w czasopismach: Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego, Przegląd Sejmowy, Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego, Kwartalnik Prawa Publicznego. Jest też członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma wydawanego przez Wydział Prawa Uniwersytetu w Lampung w Indonezji (Fiat Justisia Jurnal Ilmu Hukum).

Habilitant jest członkiem towarzystw naukowych: Stowarzyszenia Prawa Konkurencji oraz Academic Society of Competition Law - ASCOLA. Jest recenzentem projektów badawczych w ramach programów stypendialnych Polsko-Amerykańskiej Komisji Fulbrighta. Brał też udział w pracach jury trzech konkursów wiedzy o prawie energetycznym „Student i energia”.

IV. Ocena dorobku dydaktycznego, organizacyjnego i popularyzacyjnego

Na wysoką ocenę zasługuje także dorobek dydaktyczny Habilitanta, wyrażający się w jego aktywności oraz osiągnięciach w pracy dydaktycznej. Habilitant prowadzi zajęcia dydaktyczne

(wykłady, wykłady konwersatoryjne, ćwiczenia) na kierunkach prawo i administracja z przedmiotów: prawo gospodarcze publiczne, prawo pomocy państwa, prawo ochrony konkurencji, prawo zamówień publicznych. Prowadził też zajęcia na studiach podyplomowych organizowanych na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Łódzkiego z prawa ochrony konkurencji, prawa pomocy publicznej, prawa zamówień publicznych i podstaw prawa gospodarczego. Ponadto prowadził w języku angielskim wykład „European Economic Law” dla studentów kierunku International Marketing na Wydziale Studiów Międzynarodowych i Politologicznych Uniwersytetu Łódzkiego. Prowadził też zajęcia dydaktyczne na innych uczelniach krajowych i zagranicznych: Universidad de Valencia, Universidad de Oviedo, School of American Law organizowanej przez IIT Chicago-Kent College of Law oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego.

W latach 2020-2021 jako międzynarodowy ekspert brał udział w projekcie UE mającym na celu promocję praworządności na Ukrainie w zgodzie ze standardami europejskimi (Support to Justice Reform Sector Reforms in Ukraine - Pravo – Justice), opracowując programy szkoleń, materiały szkoleniowe i prowadząc zajęcia dydaktyczne dla sędziów Sądu Najwyższego Ukrainy.

Prowadził też zajęcia dla kandydatów na członków rad nadzorczych spółek z udziałem Skarbu Państwa organizowanych przez Fundację Rozwoju Przedsiębiorczości w Łodzi.

Od 2020 r. jest uczestnikiem programu „Mistrzowie dydaktyki” prowadzonego przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

W ramach działalności organizacyjnej Habilitanta odnotować należy przede wszystkim organizację naukowej współpracy międzynarodowej, głównie pomiędzy Stanami Zjednoczonymi a Polską. W tym zakresie na uwagę zasługuje podjęta w 2014 r. działalność w celu organizacji Szkoły Prawa Amerykańskiego, stanowiącej wspólny projekt dydaktyczny IIT Chicago-Kent of Law oraz Uniwersytetu Łódzkiego, a także pełnienie funkcji koordynatora wydziałowego Szkoły Prawa Amerykańskiego. Rozwojowi współpracy międzynarodowej podporządkowana jest też działalność Habilitanta w ramach Stowarzyszenia „Klub Stypendystów Fundacji Kościuszkowskiej” jako członka – założyciela, a następnie przewodniczącego Komisji Rewizyjnej.

Działalność organizacyjna Habilitanta przejawia się również w rozwijaniu współpracy Wydziału Prawa i Administracji UŁ z otoczeniem społeczno-gospodarczym. Od 2013 r. kieruje studiami podyplomowymi „Prawna obsługa przedsiębiorców”. W latach 2014-2015 pełnił funkcję pełnomocnika Dziekana ds. Rady Biznesu. Wykazuje też aktywność w zakresie organizacji procesu dydaktycznego. Był członkiem zespołu ds. opracowania zmian w programach studiów, a od 2012 r. sprawuje opiekę naukową nad studenckim Naukowym Kołem Prawa Energetycznego i Innych Sektorów Infrastrukturalnych, uczestnicząc w ramach jego działalności w organizacji konferencji naukowych, spotkań z ekspertami oraz konkursów wiedzy dla studentów.

W ramach działalności o charakterze popularyzatorskim wskazać należy prowadzenie przez Habilitanta szkoleń i warsztatów z prawa pomocy państwa i prawa antymonopolowego dla pracowników przedsiębiorstw, organów administracji publicznej i państwowych osób prawnych.

Habilitant działa też jako doradca prawny z zakresu prawa gospodarczego, a zwłaszcza prawa antymonopolowego oraz prawa pomocy państwa. W tym charakterze występował w postępowaniach prowadzonych przez organy konkurencji (w tym KE), a także opracował ponad 100 ekspertyz i opinii prawnych na zlecenie przedsiębiorców, ich związków, a także organów jednostek samorządu terytorialnego i organów władzy publicznej, w tym ministrów.

V. Konkluzja

W konkluzji należy stwierdzić, że dorobek naukowy dr. Łukasza Grzejdziaka uzyskany po otrzymaniu stopnia naukowego doktora, walory rozprawy habilitacyjnej, istotna aktywność naukowa, a także osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne oraz w zakresie popularyzowania wiedzy prawniczej, spełniają kryteria określone w art. 219 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jedn.: Dz. U. z 2021 r, poz. 478) i w związku z tym uzasadniają podjęcie dalszych czynności w postępowaniu habilitacyjnym, zmierzających do nadania dr. Łukaszowi Grzejdziakowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne.

Prof. dr hab. Katarzyna Kopaczyńska-Pieczniak

Lublin, dnia 19 stycznia 2022 r.